

5 Palvelut

5.1 Johdanto

Rautatieliikenteen harjoittajille tarjottavista palveluista säädetään [Euroopan komission täytäntöönpanoasetuksessa \(2017/2177\) palvelupaikkojen ja rautatieliikenteeseen liittyvien palvelujen käyttöoikeudesta](#), raideliikennelaissa sekä [rautatieliikenteen harjoittajille tarjottavista palveluista annetussa valtioneuvoston asetuksessa \(1489/2015\)](#). Lainsäädännön mukaan palvelut jaotellaan vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyviin palveluihin, käyttöoikeuspalveluihin, lisäpalveluihin ja oheispalveluihin.

Luvussa 5 ja liitteessä 3B ja karttapalvelussa kuvataan rataverkon käytettävyyteen liittyviä palveluita. Nämä palvelut voivat olla rataverkon haltijan tai muiden tahojen tarjoamia. Rataverkon haltijan tarjoamien palveluiden käytöstä sovitaan pääsääntöisesti rataverkon käyttösopimuksessa. Sopimuksen allekirjoituksen jälkeen mahdolliset muutokset sovitaan rautatieliikenteen harjoittajan tai harjoittajien kanssa erikseen ja päivitetään tarvittavilta osin rataverkon käyttösopimuksen liitteeksi.

Muutoksista ilmoitetaan [rataverkon haltijan Internet-sivuilla](#).

Rataverkon haltijan tarjoamien palvelujen hinnoittelu on kuvattu luvussa 6.

Rataverkon haltijan tarjoamien palvelujen palvelukuvaukset julkaistaan verkkoselostuksen liitteinä 4B ja 5D–5P. [Muiden valtion rataverkolla toimivien palvelupaikkojen ylläpitäjien palvelukuvaukset julkaistaan Väyläviraston verkkosivustolla](#).

5.2 Rataverkon vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyvät palvelut

Rataverkon haltijan on tarjottava raideliikennelain 139 §:ssä tarkoitetun ratamaksun perusmaksun vastikkeena rautatieliikenteen harjoittajille tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin [rautatiemarkkinadirektiivin](#) liitteen II kohdassa 1 tarkoitettuja rataverkon vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyviä palveluja. Ratamaksun perusmaksun vastikkeena rataverkon haltijan on lisäksi turvattava radan käyttöoikeus raideliikennelain 133 §:ssä tarkoitettuihin palvelupaikkoihin pääsemiseksi.

Rataverkon haltijan tarjoamat raideliikennelain 132 §:ssä tarkoitetut vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin sisältyvät palvelut ovat:

- 1) ratakapasiteettihakemusten käsittely (kuvattu verkkoselostuksen luvussa 4);
- 2) oikeus käyttää ratakapasiteettia;
- 3) rautatieinfrastruktuurin käyttö, risteysasemat ja vaihteet;
- 4) junaliikenteen ohjaus, merkinanto, liikenteen ohjaus, lähettäminen ja viestinanto sekä tietojen antaminen junien liikkumisesta;
- 5) liittymä rataverkon haltijan sähkönsiirtoverkkoon ja sähkönsiirtolaitteiden käyttö sähkövirran saamiseksi 2 ja 3 kohdan mukaisessa liikenteessä verkkoselostuksessa määritellyillä sähköistetyillä rataosuuksilla;
- 6) tiedot, jotka tarvitaan sellaisen liikenteen harjoittamiseen, jota varten kapasiteetti on myönnetty.

Rataverkon haltija perii kaikesta myönnetyn ratakapasiteetin mukaisesta liikenteestä ratamaksua. Ratamaksun perimisen periaatteet kuvataan verkkoselostuksen luvussa 6.

Liikenteenhallinta ja -ohjaus

Valtion rataverkolla junaliikenteen hallinnasta ja liikenteenohjauksesta vastaa rataverkon haltija. Rataverkon haltija on hankkinut liikenteenohjaus- ja hallintapalvelut Finrail Oy:ltä. Palvelu sisältää rautatieliikenteen ohjauspalvelun lisäksi muun muassa valtakunnallisen rataliikenteen ohjaus- ja hallintapalvelun (rataliikennekeskus). [Liikenteenohjauksen yhteystiedot löytyvä ratatiedon extranet-sivuilla](#). Liikenteenohjauksen palveluajat ja palveluihin liittyvät rajoitteet on esitetty LIIKE-järjestelmässä.

Rautatieliikenteen harjoittajat pääsevät vaikuttamaan liikenteenhoitoon kahdella eri tasolla: ylätasolla sekä operatiivisella tasolla. Ylätason vaikuttamiseen kuuluvat kommentoiminen verkkoselostuksen ennakoivaan tietoon tulevasta, vaikuttaminen käytösopimusneuvotteluissa alkavaa aikataulukautta koskien (kappale 2.3) sekä vaikuttaminen käytösopimuksen seurantaryhmissä kuluvan aikataulukauden osalta. Käytösopimukseen liittyvät tilaisuudet ovat rataverkon haltijan ja rautatieliikenteen harjoittajan kahdenvälisiä foorumeita.

Operatiivisella tasolla rautatieliikenteen harjoittajat pääsevät vaikuttamaan liikenteenhoitoon säännöllisen ratakapasiteetin yhteensovittamismenettelyssä (kappale 4.4.1), erillisissä yhteistyöfoorumeissa (esim. kappale 4.5.2.1) sekä operatiivisissa tilanteissa. Operatiivisen tason foorumeissa rataverkon haltija tarjoaa rautatieliikenteen harjoittajille ja liikenteen tilaajille mahdollisuuden osallistua toimintamallien kehittämiseen rataverkon haltijan, Finrail Oy:n sekä muiden rautatieliikenteen harjoittajien kanssa.

Operatiivisen toiminnan vastuut on kuvattu liitteessä 5C.

Raiteiston käytön hallinnasta Helsingin ja Ilmalan ratapihoilla on kerrottu liitteissä 4C ja 4D.

Palautetta liikenteenohjaus- ja hallintapalvelun (Finrail Oy:n) toiminnasta voi antaa Väyläviraston rautatieliikenteenohjauksen palvelusopimusvastaaville tai [Palauteväylä-palvelun](#) kautta.

Kappaleessa 5.3.2.1 ja liitteissä 5A ja 5D on kerrottu rataverkon haltijan tarjoamasta vaihtotyön liikenteenohjauksen maksullisesta lisäpalvelusta.

Sähkösiirtolaitteiden käyttö sähkövirran saamiseksi

Liikenteen harjoittajalla on oikeus liittyä verkkoselostuksessa määritellyillä sähköistetyillä rataosuuksilla Väyläviraston ratajohtoverkkoon saadakseen sähköä liikkuvan kaluston vetovoimaa ja vaununlämmitystä varten ja käyttää sähkönsyöttölaitteistoa. Väylävirasto ei tarjoa sähköenergiaa, vaan sen saamisesta liikenteen harjoittajan on erikseen sovittava valitseman sähköntoimitajan kanssa.

Väyläviraston sähköhäiriöiden suodatuslaitteistojen käyttö on edellytys sähköhäiriöitä tuottavan Sr1- ja Sm2-kaluston liikennöinnille sähköistetyllä rataverkolla. Sähkönsyöttöasemien sähköhäiriöiden suodatuslaitteistot tulee olla käytössä, mikäli sähkönsyöttöaseman alueella liikennöidään Sr1- tai Sm2-kalustolla.

Sähköhäiriöiden suodatuslaitteistojen käytön suorat kustannukset on poistettu siirtomaksuhinnastosta ja siirretty osaksi vähimmäiskäyttömahdollisuuksia 3.11.2021 alkaen.

5.3 Käyttöoikeuspalvelut

Käyttöoikeus, myös radan käyttöoikeus, on annettava seuraaville palvelupaikoille, kun ne ovat olemassa, ja näissä palvelupaikoissa tarjottaviin palveluihin

- 1) matkustaja-asetat, niihin kuuluvat rakennukset ja muut tilat, mukaan lukien matkatietonäyttöpalvelut ja lipunmyyntipalveluihin soveltuvat tilat
- 2) tavaraliikenneterminaalit
- 3) järjestelyratapihat ja junanmuodostuslaitteet, mukaan lukien vaihtotyökalut
- 4) varikkosivuraiteet
- 5) huoltotilat ja -laitteet, lukuun ottamatta perusteellisen huoltopalvelun tiloja, joita tarjotaan suurnopeusjunia tai muunlaisia erikoistiloja vaativaa liikkuvan kaluston huoltoa varten
- 6) muut kuin kohdassa 3 ja 5 kohdassa tarkoitettut tekniset laitteet, mukaan lukien puhdistus- ja pesulaitteet
- 7) rautatieliikenteeseen liittyvät meri- ja sisävesisatamien varusteet
- 8) pelastus- ja avustustoiminnot ja niiden edellyttämät varusteet
- 9) sellaiset polttoaineen jakeluasetat, joista perittävät maksut on erotettava laskuissa polttoaineen tankkauksesta perittävistä maksuista.

5.3.1 Palveluihin pääsy

Raideliikennelain 133 §:n ja valtioneuvoston asetuksen 1489/2015 mukaisesti rataverkon haltijan, rautatieliikenteen harjoittajan tai muun palvelupaikan ylläpitäjän on tarjottava radan käyttöoikeus ja pääsy [Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/34/EU](#) liitteen II kohdassa 2 tarkoitetuille palvelupaikoille ja niissä palvelupaikoissa tarjottaviin palveluihin.

Rataverkon haltijan tarjoamien palveluiden käytöstä sovitaan rataverkon käyttösopimuksissa tai erikseen kapasiteettia haettaessa. Muiden palveluiden saatavuudesta ja niiden käytöstä on neuvoteltava ja sovittava palveluiden tarjoajan kanssa.

Rautatieliikenteen harjoittaja tuo esiin haetun kapasiteetin toteutuma-ajan kohdan lähestyessä palvelutarvettaan sekä ratapihan raiteiston käyttötarvetta. Kiireellisen kapasiteetin hakemukseen on sisällytettävä sekä ratapihojen käyttötarve että palvelutarvetieto.

Palvelupaikalle pääsyyn tarvittavan radan käyttöoikeus annetaan ratamaksun perusmaksun vastineena. Palvelupaikan ja radan käyttöoikeudesta palvelupaikoissa ja niissä tarjottavista palveluista palvelupaikan ylläpitäjä on oikeutettu perimään raideliikennelain 133 §:n 3 momentin mukaisen korvauksen.

5.3.1.1 Henkilöliikenteen asemat

Rataverkon haltija omistaa ja tarjoaa pääsyn henkilöliikenteen asemien raiteille ja matkustajalaitureille. Matkustaja-asemien palvelukuvaus löytyy liitteestä 5J.

Rataverkon haltijan ja muiden tahojen omistamien matkustaja-asemien rautatieliikenteen käyttöön vuokrattavissa olevista tiloista ja/tai tarvittavat yhteystiedot esitetään liitteissä 3Q ja 3R. [Avoin tietopankki asemanseutujen kehittämisestä.](#)

Matkustajainformaatio- ja kuulutustietojärjestelmä

Asemilla annettava matkustajainformaatio on osa rautatieinfrastruktuuria ja siten rataverkon haltijan vastuulla. Rataverkon haltija vastaa asemilla ja laiturialueilla olevista informaatiojärjestelmistä, joihin kuuluvat aikataulunäytöt, kuulutusjärjestelmät sekä asema-alueella olevat suuntaopasteet, asemanniemi- ja raidenumero-opasteet sekä aikataulukaaapit. Aikataulukaaapeissa oleva tiedotus on rautatieliikenteen harjoittajien tai HSL:n vastuulla. Rautatieliikenteen harjoittaja vastaa matkojen saatavuuteen liittyvästä informaatiosta samoin kuin junissa annettavasta informaatiosta. Finrail Oy vastaa matkustajainformaatiojärjestelmästä ja tuottaa tarvittavan sähköisen, muuttuvan informaation näyttölaitteille, sekä kuulutukset asemille.

Matkustajainformaatiopalvelun tuottamiseksi on rautatieliikenteen harjoittajan tuotettava matkustajainformaatiokeskukseen tai -järjestelmään seuraavat tiedot:

- Perustiedot: junatyyppi, junanumero, linjatunnus, kulkureitti, pysähdykset (nk. kaupalliset), suunniteltu saapumis- ja lähtöaika, raide ja sektorointi-tieto, junan kokoonpano
- Ohiajoasemilta: suunniteltu saapumis- ja lähtöaika, raide, junan kokoonpano
- Muutostiedot: korvaava kuljetus ja sen tyyppi (linja-auto/taksi), kuljetusyksiköiden määrä, - reitti, -aikataulu, -asemakohtainen lähtöpaikka, lippukelpoisuus
- Junayhteys: korvaava junayhteys (junan numero, linjatunnus) ja lippukelpoisuus
- Liikennöintiä koskevat tiedot: Poikkeusliikenne, harvennettu/lakkautettu liikenne, lisä- /tilausliikenne, muutokset liikennöinnin perusrakenteeseen, esim. aikataulukauden vaihdokset

- Erityistä viestintää koskevat tiedot: kahden kapasiteetin junayhteydet, kansainvälinen liikenne, muut erityistä viestintää vaativat asiat.

5.3.1.2 Tavaraliikenteen terminaalit

Valtion rataverkon tavaraliikenneterminaalit on merkitty liitteen 3B taulukkoon merkinnällä "K". Valtion rataverkolla kuormauspaikat ovat pääsääntöisesti raakapuun kuormauspaikkoja. Merkintä "Y" tarkoittaa yksityistä kuormausaluetta.

Rataverkon raakapuun kuormauspaikat

Rataverkon raakapuun kuormauspaikat toimivat raakapuun välivarastointi- ja/tai kuormauspaikkoina. Valtion rataverkon haltijan käytettävissä olevat rataverkon raakapuun kuormauspaikat on kuvattu liitteissä 3B, 3T sekä verkkoselostuksen karttapalvelussa. Valtion rataverkon haltija omistaa näiden kuormauspaikkojen maa-alueen ja raiteet. Tämän lisäksi valtion rataverkkoon liittyvillä yksityisraiteilla voi olla eri toimijoiden omistamia kuormauspaikkoja.

Kuormauspaikalla toimivan lastausurakoitsijan tulee hankkia oma sähköliittymä omia tarpeita varten. Lähtökohtaisesti liittymä tulee sijoittaa rataverkon haltijan alueen ulkopuolelle. Mikäli kuitenkin olosuhteista johtuen se joudutaan sijoittamaan rataverkon haltijan hallinnoimalle maa-alueelle, tulee siitä laatia sijoituslupa.

Liitteen 3B ja 3T taulukoissa on merkintä, jos liikennepaikalta on yhteys valtion rataverkolta yksityisraiteelle.

Liitteen 3T kuormauspaikkoihin liittyvissä kuormauspaikkojen käyttöä ja vuokrausta koskevissa asioissa yhteystahona toimii valtion rataverkon haltijan valtuuttama raakapuun kuormauspaikkaverkon valtakunnallinen isännöinti, jonka [yhteystiedot löytyvät rataverkon haltijan verkkosivuilta](#). Palvelukuvaus löytyy liitteestä 5K.

5.3.1.3 Ratapihat ja junamuodostus

Ratapihat

Verkkoselostuksessa ja rataverkon haltijan antamissa ohjeissa on kuvattu valtakunnalliset ratapihojen raiteistojen käytön toimintatavat. Liikennepaikkakohtainen toiminta ja erityispiirteet on lisäksi tarvittaessa kuvattu ja sovittu rataverkon käyttösopimuksessa ja sen erillisissä ratapihasopimusliitteissä. Liikennepaikkakohtaisia liitteitä voidaan lisätä käyttösopimukseen sopimuskauden aikana.

Liikennepaikoilla ja ratapihojen raiteistoilla ei ensisijaisesti huolleta tai puhdisteta rautatiekalustoa. Mikäli tällaista tarvetta ilmenee, on siitä sovittava erikseen rataverkon haltijan kanssa.

Rataverkon haltijan omistamat järjestelyratapihat on merkitty liitteeseen 3B merkinnällä "vaihtotyömahdollisuus". Järjestelyratapihojen palvelukuvaus löytyy liitteestä 5F.

Kaikkia järjestelyratapiharaiteita ei ole sähköistetty. [Tietoja sähköistetyistä raiteista sekä ratapihojen yhteyshenkilöiden yhteystiedot löytyvät Väyläviraston Ratatiedon Extranet-sivuilta.](#)

Järjestelyratapihojen käytöstä ei toistaiseksi peritä maksua. [Mahdolliset muutokset päivitetään Väyläviraston Internet-sivuille](#) ja verkkoselostukseen.

Jos useammalla rautatieliikenteen harjoittajalla on tarpeita käyttää samaa palvelua (esimerkiksi ratapihan raiteita, ohjauslaitteita ja -järjestelmiä), palvelun käyttöön liittyvät periaatteet tarkastellaan ja sovitaan tarvittavilta osin rata-verkon haltijan johdolla.

Luvat liikennöintiin ja turvalaitoksen vaihteiden käyttöön antaa liikenteenohjaaja/luvanantaja alueellaan. Liikenteenohjaaja antaa liikkumisluvat myönnetyn ratakapasiteetin puitteissa. Luvanantopiirien rajat on kuvattu kunkin liikennepaikan raiteistokaaviossa. Liikennöintilupiin liittyvän viestinnän osalta toimitaan rataverkon haltijan ohjeistuksen ja verkkoselostuksessa kuvatun mukaisesti.

Ratapihalla työskentelevä henkilöstö ilmoittaa havaitsemansa viat liikennepaikan liikenteenohjaajalle. Tarvittavat liikennöintiin vaikuttavat rajoitukset liikenteenohjaaja tekee vikailmoituksen perusteella ennen korjaustoimenpiteiden alkua. Liikenteenohjaaja ilmoittaa liikennöintiin vaikuttavista vioista kaikille osapuolille.

Tavaraliikenteen ratapihojen luokittelu

Tässä esitetyllä ratapihojen luokittelulla pyritään kuvaamaan ratapihojen keskeistä käyttötarkoitusta.

Monitoimijaratapihat

Monitoimijaratapihat, joissa verkkoselostuksen julkaisuhetkellä toimii useampi rautatieyrittäjä, sijaitsevat Vainikkalassa, Oulussa, Kouvolassa, Kotkassa, Haminaassa, Imatralla, Kuusankoskella, Pitkämäessä sekä Lauritsalassa. Monitoimijaratapihoilla tehdään ratapihan haltijan sekä rautatieyrittäjien kesken ratapihasopimus liikennepaikan liikennöintiä ja yhteistyötä sekä ratapihan raiteiston käyttöä varten.

Keskusjärjestelyratapihat

Keskusratapihat sijaitsevat Kouvolassa, joka toimii samalla myös monitoimijaratapihana, sekä Tampereella. Nämä ratapihat ovat rautatiekuljetusten keskuksia, joiden kautta kulkee suurin osa tavaraliikenteestä. Keskusjärjestelyratapihat palvelevat kaikkia junatyyppejä ja niiden edellyttämiä ratapihatoimintoja.

Järjestelyratapihat

Järjestelyratapihat sijaitsevat vilkkaiden tavaraliikenneneratojen solmukohtissa, nämä ratapihat mahdollistavat erilaisten kuljetusjärjestelmien ja junatyyppeiden käytön rataverkolla. Järjestelyratapihat verkkoselostuksen julkaisuhetkellä: Hämeenlinna, Imatra, Iisalmi, Joensuu, Jyväskylä, Kemi, Kokkola, Kontiomäki, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Oulu, Pieksämäki, Pori, Riihimäki, Seinäjoki

Satamien ratapihat

Satamien ratapihat sijaitsevat rataverkon päätesolmuissa palvelen sataman

kuljetuksia. Satamien ratapihat: Ajos (Kemin satama), Hamina, Hanko, Kaskinen, Kotka (eri satamien muodostama kokonaisuus), Loviisa, Mäntyluoto ja Tahkoluoto (Porin satama), Rauma, Vaskiluoto (Vaasan satama), Vuosaari, Ykspihlaja (Kokkolan satama)

Rajanylityspaikkojen ratapihat

Itäisen yhdysliikenteen rajanylityspaikoilla vastaanotetaan Venäjältä saapuvat junat ja luovutetaan Venäjälle lähtevät junat. Vaihdotyötarvetta aiheutuu mm. junien lyhentämisestä reittikohtaisten pituusvaatimusten mukaisesti. Rajanylityspaikkojen ratapihat: Imatrankoski, Niirala, Tornio, Vainikkala, Vartius

Vaarallisten aineiden kuljetusten ratapihat

Suomessa on 13 Traficom:n nimeämää vaarallisten aineiden kuljetusten ratapihaa, jotka on lueteltu kohdassa 3.4.3

Raakapuuterminaalit ja -kuormauspaikat

Raakapuuterminaleista on kerrottu lisää kohdassa 5.3.1.2 ja liitteissä 3T ja 5K.

[Ratapihojen raiteistokaaviot löytyvät ratatiedon extranetista.](#)

Laskumäet ja niiden käyttö

Kouvolan ja Tampereen liikennepaikoilla on laskumäet rautatieliikenteen harjoittajien käytettävissä vaunujärjestysten uudelleen ryhmittelyä varten. Mikäli rautatieliikenteen harjoittajalla on tarve laskumäen käyttöön, tulee siitä olla yhteydessä hyvissä ajoin (vähintään kaksi kuukautta ennen käyttötarvetta) rataverkon haltijaan, jotta järjestelyt ratapihojen laskumäkien kapasiteetin käytöstä ja siihen liittyvistä käytännönjärjestelyistä voidaan käynnistää. Laskumäkien käytöstä sovitaan käyttösopimuksissa ja niiden käytössä noudatetaan [laskumäkikohtaisia käyttöohjeita](#). Palvelukuvaus löytyy liitteestä 5G.

Rautatieliikenteen harjoittaja on vastuussa, että käyttöhenkilöstö käyttää laskumäkeä, raiteistoa ja siihen liittyviä järjestelmiä sekä laitteistoa käyttöohjeen mukaisesti.

Rataverkon haltija on vastuussa raiteiston ja siihen liittyvien järjestelmien sekä laitteiston teknisestä toimivuudesta, kunnossapidosta ja kehittämisestä.

Laskumäkiin liittyen tavoitteena on monitoimijaympäristön käytännön ratkaisujen sujuva toteuttaminen ja ratapihojen raiteiston sekä laskumäkilaitteiston käytöstä sopiminen monitoimijaympäristössä niin, että raiteiston käytön tarpeet voidaan yhteen sovittaa yhteistyössä joustavasti.

Lisätietoja: Väylävirasto, Väylien käyttöpalvelut -osasto

5.3.1.4 Seisontaraiteet

Seisontaraiteet ovat ratapihojen raiteita, jotka on ensisijaisesti varattu kuljetustehtävää odottavan kaluston säilytystä varten. Näillä raiteilla kalustoa saa säilyttää vain tilapäisesti. Raiteita voidaan käyttää myös muuhun juna-liikenteen vaatimaan tarkoitukseen. Seisontaraiteilla ei ensisijaisesti huolleta tai puhdisteta rautatiekalustoa. Mikäli tällaista tarvetta ilmenee, on siitä erikseen sovittava rataverkon haltijan kanssa. Vain rautatieliikenteen harjoittajat saavat seisottaa vaunuja seisontaraiteilla. Raiteet määrittää seisontaraiteiksi

rataverkon haltija. Seisontaraiteiden määrä (kpl) ja yhteispituus (m) on kuvattu liitteessä 3B liikennepaikoittain.

Tietoa junaliikennöintiin tarkoitetuista raiteista, joita voi poikkeustilanteissa käyttää tilapäiseen kaluston seisontatarpeeseen, on saatavissa rataverkon haltijalta. Jos rautatieliikenteen harjoittajalla on tarvetta seisottaa kalustoaan tilapäisesti tällaisilla seisontaraiteilla, sen pitää heti tiedon saatuaan ottaa yhteyttä liikenteenohjausalueen liikennesuunnittelijaan tai rataliikennekeskukseen. Seisontatarpeet merkitään myös LIIKE-järjestelmään ennakoilmoitusten kautta, joten rautatieliikenteen harjoittajan on syötettävä tiedot JETI-järjestelmään ja huolehdittava, että ilmoitus poistuu JETIstä heti, kun seisontatarve päättyy. Mikäli seisotustarve edelleen päättymisajankohdan jälkeen jatkuu, tekee rautatieliikenteen harjoittaja uuden JETI ilmoituksen tai ilmoittaa välittömästi tiedosta alueen liikennesuunnitteluun tai rataliikennekeskukseen. Liikennesuunnittelu tai rataliikennekeskus voi kuitenkin evätä seisottamisluvan, mikäli tilanne niin vaatii. Rautatieliikenteen harjoittajan on tällöin kohtuujassa siirrettävä kalusto toisaalle osoitettuun seisontapaikkaan.

Rataverkon haltija kehittää ratapihojen raiteiden käytön hallinnan (ml. järjestelmämerkinnät ja ilmoittamismenettelyt) toimintatapoja yhteistyössä rataverkolla toimijoiden kanssa. Rataverkon haltija informoi rataverkolla toimijoita ennen aikataulukautta ja/tai sen aikana tapahtuvista mahdollisista toimintamallimuutoksista erillisellä tiedotteella ja/tai ohjeistuksella. Lisäksi verkkoselostusta päivitetään tarvittavasti.

VAK-vaunujen seisottamisen yhteydessä rautatieliikenteen harjoittaja vastaa siitä, että on ilmoittanut vaunujen seisontapaikat ja aineet rautatieliikenteenohjaukselle, rataliikennekeskukseen sekä paikallisille pelastusviranomaisille.

Pitkäaikainen kaluston säilyttäminen ratapihoilla: katso kohta 2.3. Seisontaraiteiden palvelupaikankuvaus löytyy liitteestä 4B.

5.3.1.5 Huoltopalvelut

Kaluston huolto, puhdistus tai kunnostus on tehtävä tähän tarkoitukseen soveltuvilla paikoilla ja siitä on erikseen sovittava rataverkon haltijan kanssa ennen toiminnan aloittamista valtion rataverkon raiteilla.

Ilmalan ratapihan huoltolaitteiden käyttö

Huoltotilojen ja -laitteiden palvelukuvaus löytyy liitteestä 5E.

Helsingin Ilmalassa sijaitseva ratapiha on rataverkon haltijan omaisuutta. Alueella on myös VR Yhtymä Oy:n Helsingin varikko, jolla on vaunuhalleja, huolto- ja pesuhalleja, veturitalleja sekä sorveja. [VR Yhtymä Oy:n tarjoamat palvelut sekä hinnat löytyvät yrityksen verkkoselostuksesta.](#)

Aidatulla varikolla on rataverkon haltijan huoltolaitteita ja muita teknisiä laitteita (esim. käyttövalmiushuoltotasot – näillä huoltotasoilla ja käyttövalmiushuoltoraiteilla hoidetaan vaunujen tarvitsemat huoltotoimenpiteet, kuten kevyen polttoöljyn ja veden tankkaus, vahvavirran syöttö, jarrujenkoettelu paineilmalla sekä lokatankkien alipainetyhjennys.) Lisäksi vetureiden pesulle ja vetureiden hiekoituslaitteiden hiekan lisäämiselle on omat raiteensa. Lisäksi alueella on jarrujen koettelulaitteisto, lämmityskeskuksia, alipaine tyhjennyslaitteita,

imupumppuja, LVI posteja, paineilmaposteja, sähkökeskuksia ja ympäristön suojaamiseen öljyn imeytysmattoa (öljyn vaihtopisteellä mm.).

Rataverkon haltijan omistamat laitteet listataan verkkoselostuksen karttapalvelussa sekä liitteessä 3S. Rataverkon haltijan raiteistot ja palvelut ovat kaikkien toimijoiden käytössä, VR Yhtymä Oy:n tai muiden tuottamista palveluista on sovittava palvelun tuottajan kanssa. Lisäksi palvelut ja niille pääsy näkyvät [Ratatiedon extranetistä saatavilla olevasta raiteistokaaviosta](#). Kaaviosta näkee myös VR Yhtymän tallien ym. sijainnit suhteessa raiteisiin.

Ilmalan ratapihan huoltolaitteiden käyttö kuuluu käyttöoikeuspalveluihin ja niiden käytöstä sovitaan rataverkon käyttösojimuksessa. Rautatieliikenteen harjoittaja toimittaa rataverkon haltijalle rataverkon käyttösojimusneuvotteeluihin mennessä vuosittaisen arvion palvelutarpeistaan Ilmalan ratapihalla.

Yksityiskohtaisempi Ilmalan ratapihan raiteiden käytöstä sojimuksena on kuvattu liitteessä 4C.

Huolto- ja kunnossapidon palvelut

Huolto- ja kunnossapitopalveluiden käyttö edellyttää käytöstä sojimista huolto- ja kunnossapitopalveluiden tarjoajien kanssa. Rataverkon haltija ei tarjoa huolto- ja kunnossapitopalveluja. [Lisätietoja saa VR:n Internet-sivulta](#).

5.3.1.6 Tekniset laitteet

Rataverkolla olevien muiden teknisten laitteiden (mm. punnituslaitteet) käytöstä tulee sojia laitteiden haltijan kanssa. Rataverkon haltija ei tarjoa näitä laitteita rautatieliikenteen harjoittajien käyttöön.

5.3.1.7 Satamien palvelut

Satamien alueella olevat raiteet ovat pääosin yksityisraiteita, ja palvelut kuvataan [satamien verkkoselostuksissa](#). Väylävirasto järjestää säännöllisesti yksityisraiteiden haltijoiden kesken tapaamisia (rataverkon haltijoiden yhteistyöryhmä) ja niihin on mahdollista esittää käsiteltäväksi aiheita liittyen muun muassa eri rataverkkojen välisiin toimintamallien kehittämistarpeisiin.

5.3.1.8 Pelastuspalvelut

Rataverkon haltija vastaa rataan ja kalustoon liittyvästä jälkiraivaustoiminnasta valtion rataverkolla sekä pelastusviranomaisen avustamisesta pelastustoiminnassa. Toimintatapa kuvataan tarkemmin kohdassa 4.8.4.

5.3.1.9 Polttoaineen tankkauspaikat

Rataverkon haltija ei tarjoa polttoaineen tankkauspalvelua. Liitteessä 3B ja karttapalvelussa esitetään rautatieliikennepaikoilla muiden tarjoamat polttoaineen tankkauspaikat. Tankkauspaikkojen käyttö edellyttää, että käytöstä on sojittu tankkauspaikkojen haltijan kanssa. [Lisätietoja saa VR:n Internet-sivulta](#).

5.3.2 Ratapihoilla ja asemilla tarjottavat palvelut

5.3.2.1 Vaihdotyön liikenteenohjaus

Rautatieliikennepaikkojen välillä tehtävä vaihtotyön liikenteenohjauspalvelu tarjotaan rautatieliikenteen harjoittajille myönnettyyn ratakapasiteettiin kuuluvana palveluna ratamaksua vastaan. Ratapihoilla tapahtuvan vaihtotyön liikenteenohjaus on rataverkon haltijan tarjoama maksullinen lisäpalvelu. Vaihdotyön liikenteenohjauspalvelun kuvaus ja maksullisen lisäpalvelun hinnan muodostuminen kuvataan liitteissä 5A ja 5D.

5.3.2.2 Muut palvelut

Rataverkon haltija ei tarjoa muita palveluja.

5.4 Lisäpalvelut

5.4.1 Sähköistetty rataverkko

5.4.1.1 Sähköenergian siirtopalvelu

Rautatieliikenteen harjoittajille tarjottavista palveluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1489/2015) 4§ mukaan kuljetussähkövirta ja matkustajavaunujen esilämmitys ovat lisäpalveluita. Sähköenergian siirtopalvelun palvelukuvaus löytyy liitteestä 5N.

Rataverkon haltija tarjoaa rautatieliikenteen harjoittajille kuljetussähkövirran ja matkustajavaunujen esilämmityksen tarvitseman sähkön siirron ja ratajohtoverkon taseenhallinnan, jonka perusteella rautatieliikenteen harjoittaja voi hankkia itse sähköenergiansa. Siirtokustannukset muodostuvat sähköistetyn rataverkon ulkopuolisille verkkoyhtiöille suoritettavista siirtomaksuista ja ratajohtoverkon häviöistä sekä verkossa siirretyn energian mittaus- ja arviointipalveluista sekä taseenhallinnasta. Rataverkon haltija laskuttaa siirtokustannukset ratajohtoverkon sähköä käyttäviltä toimijoilta kulutusten suhteessa kustannusvastaavasti.

Liitteessä 5B kuvataan rataverkon haltijan laskuttaman siirtohinnan muodostuminen ja siirtomaksuhinnasto. Rautatieliikenteen harjoittajien siirtomaksuun tulee vuoden 2021 alusta merkittävä korotus, johtuen verkkoyhtiöiden laskuttamien siirtokustannusten noususta. Tämä on seurausta liikenteen aiheuttamien yliaaltojen ja loistehon suodatuksen ja kompensoinnin hinnoittelun muutoksesta. Rataverkon haltijan kustannukset nousevat merkittävästi jo vuoden 2020 alusta. Tavoitteena on optimoida suodatusta yhteistyössä liikenteenharjoittajien kanssa lisäkustannusten minimoimiseksi. Maksu tarkentuu vuoden 2020 aikana. Rataverkon haltija julkaisee siirtohinnaston vuodelle 2021 ennen aikataulukauden 2021 alkua.

Verkkoyhtiöiden siirtohinnat ja sähköenergian hinta saattavat muuttua vuoden aikana. Myös vetoyksikön perusmaksu saattaa muuttua Erex-järjestelmään kuuluvien vetoyksiköiden määrän muuttuessa. Kustannukset laskutetaan toteutuneen mukaisesti. Laskutusta seurataan käyttösopimuksen seuranta-kokouksissa aikataulukauden aikana.

5.4.1.2 Sähköistetyn rataverkon energiapalvelu

Ratakapasiteetin käyttö sisältää liikenteenharjoittajan oikeuden liittyä verkkoselostuksessa määritellyillä sähköistetyillä rataosuuksilla rataverkon haltijan ratajohtoverkkoon saadakseen sähköä liikkuvan kaluston vetovoimaa ja vauunlämmitystä varten. Sähköenergiaa rataverkon haltija ei kuitenkaan tarjoa, vaan sen saamisesta liikenteen harjoittajan on erikseen sovittava valitsemansa sähköntoimittajan kanssa.

Mahdollisuudet liikkuvalla kalustolle liittyä 400 voltia kolmivaihesyöttöihin tai 1500 voltia vauunlämmitysposteihin esitetään liitteessä 3B ja karttapalvelussa. Lisäksi 400 voltin jännitteen sähkönsyöttömahdollisuudesta esitetään saatavilla oleva suurin virta ampeereina.

5.4.2 Palvelut junille

Rataverkon haltija ei tarjoa muita palveluja junille.

5.4.3 Palvelut erikoiskuljetuksille ja vaarallisten aineiden kuljetuksille

Rataverkon haltija ei tarjoa muita palveluja erikoiskuljetuksille ja vaarallisten aineiden kuljetuksille.

5.4.4 Muut lisäpalvelut

5.4.4.1 Aikataulusuunnittelupalvelut

Rataverkon haltija ei tarjoa ratakapasiteetin hakemiseen liittyviä aikataulusuunnittelupalveluja tällä hetkellä.

5.4.4.2 Raiteistonkäytön suunnittelupalvelut

Helsingin ja Ilmalan ratapihojen raiteistonkäytön suunnittelupalvelut on kuvattu liitteissä 4C ja 4D.

5.4.4.3 Rakennusten ja maa-alueiden käyttö

Liiketaloudellisin perustein hinnoiteltuina palveluina rataverkon haltija voi tarjota rautatieliikenteen harjoittajille mm. oikeutta käyttää rataverkon haltijan hallinnassa olevia rakennuksia ja maa-alueita. Palvelusta sovitaan erillisissä vuokra- tai käyttöoikeussopimuksissa. Palvelukuvaus löytyy liitteestä 5L.

5.4.4.4 Liikkuvan kaluston koeajot ja ratatekninen oppimiskeskus

Liikkuvan kaluston koeajoja voi tehdä Väyläviraston koeajokeskuksessa Kontiomäen Laajakankaalla. Alueen käytöstä sovitaan erillisen [Laajakankaan koeajokeskuksen varaus- ja käyttöohjeen](#) mukaisin järjestelyin. Lisätietoja Väyläviraston [rautatieteknisestä yksiköstä](#) ja liitteen 5H palvelukuvauksesta.

Liikkuvan kaluston käyttöönottoluvan edellyttämiä melumittauksia voi tehdä Leteensuolla (rataosa Riihimäki–Tampere). [Väyläviraston ympäristö- ja kiinteistöyksikkö antaa lisätietoja.](#)

Vain ratatyöalueella käytettävien **ei-liikennöivien ratatyökoneiden** ja -laitteiden käyttöönottotarkastuksia on mahdollista tehdä Oulussa, Tampereella, Kouvolassa ja Kontiomäellä.

Rautatiealan toimijat voivat vuokrata [Ratateknisen oppimiskeskuksen tiloja](#). Palvelukuvaus löytyy liitteestä 5M.

5.5 Oheispalvelut

5.5.1 Liittyminen viestintäverkkoihin

RAILI-palvelusta ja siihen sekä VIRVE-verkkoon liittymisestä tarkemmin kohdassa 3.3.3.2 ja liitteessä 3P.

5.5.2 Valvomot

5.5.2.1 Turvavalvomo

Turvavalvomopalvelut Väylävirastolle tuottaa Finrail Oy. Turvavalvomo vastaa pääasiallisesti raideliikenteen henkilöturvallisuuden parantamisesta asemilla ja laiturialueilla sekä ratainfrastruktuurin ilkkivaltasuojasta. Turvavalvomo vastaa tilanteen seuraamisesta, viestien vastaanottamisesta ja tilannekuvan luomisesta sekä järjestyksenvalvojien, vartijoiden tai tarvittaessa viranomaisten ohjauksesta perille apua tarvitsevaan kohteeseen. Turvavalvomosta johdetaan kentällä tapahtuvaa operatiivista toimintaa. Turvavalvomon palvelukuvaus löytyy liitteestä 5P.

Turvavalvomoon on siirtynyt pääkaupunkiseudun lähiliikennealueen rautatieasemien ja bussiterminaalien sekä Kehäradan liityntäpysäköintialueiden kameravalvonta. Turvavalvomo toimii vartiointipalvelujen operaatio- ja ohjauskeskuksena. Turvavalvomo tekee yhteistyötä Vantaan, Helsingin ja Espoon kaupunkien sekä HSL:n ja HKL:n kanssa.

Lähiliikennealueen liikenneasemien järjestyksenvalvonta- ja vartiointipalveluilla tarkoitetaan lähiliikennealueen asemilla, niiden yhteydessä olevissa bussiterminaaleissa ja niiden lähialueilla, liikennepaikoilla, liityntäpysäköintialueilla sekä mahdollisesti junissakin tapahtuvaa vartiointia ja järjestyksenvalvontaa. Järjestyksenvalvonta- ja vartiointipalveluilla tarkoitetaan myös Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän bussilinjastolla, pysäkeillä ja linja-autoissa tuotettavia palveluja. Palvelut kattavat lähes koko lähiliikennealueen, jatkossa palvelua voidaan laajentaa tarpeiden mukaan. Lisäksi turvavalvomosta suoritetaan hätäkuulutukset lähiliikennealueen asemille.

5.5.2.2 Tekninen valvomo

Teknisen valvomon palvelut Väylävirastolle tuottaa Finrail Oy. Tekninen valvomo vastaa koko maan liikkuvan kaluston valvontajärjestelmien seurannasta

sekä Kehäradan ja Vuosaaren radan tunneli- ja kiinteistötekniisten järjestelmien seurannasta. Teknisen valvomon palvelukuvaus löytyy liitteestä 50.

Teknisen valvomon tehtävä jakaantuu kahteen eri kokonaisuuteen. Liikkuvan kaluston valvontajärjestelmiin liittyy tiedonkeruun ja sen laadun valvonta, analysointi ja analysoinnin tuloksena tehtävät toimenpiteet. Valvonnalla seurataan liikkuvan kaluston sellaisia ominaisuuksia, joilla on suoraan tai välillisesti rajapinta ratainfrastruktuurin kanssa. Liikkuvan kaluston eri valvontalaitteita on sijoitettu koko valtion rataverkolle.

Toinen kokonaisuus on tunneli- ja kiinteistöautomaatiikan valvonta ja näiden vaatimat toimenpiteet niin normaali- kuin poikkeustilanteissa. Järjestelmistä tulevat hälytykset välitetään tapauskohtaisesti eri yhteistyötahoille, joita ovat esimerkiksi palo- ja pelastusviranomaiset, poliisi, järjestelmien kunnossapitäjät, liikenneohjaajat sekä turvavalvomo ja käyttökeskus.

5.5.3 Matkustaja-asemien lipunmyyntipalvelut

Matkustaja-asemien lipunmyyntiin käytettävistä olevista tiloista ja mahdollisuuksista lipunmyyntiautomaattien sijoittamiseen saa liitteistä 3Q ja 3R.

5.5.4 Erikoistuneet kaluston huolto- ja korjauspalvelut

Rataverkon haltija ei tarjoa kaluston huolto- ja korjauspalveluja.

5.5.5 Muut oheispalvelut

Rataverkon haltija ei tarjoa muita ohjeispalveluja.

6 Maksut

6.1 Maksujen perusteet

Ratamaksun perusteista säädetään raideliikennelaissa. Ratamaksun perusmaksua peritään luvussa 5.2 kuvattujen rataverkon vähimmäiskäyttöpalvelujen käytöstä rataverkon haltijalle suoraan aiheutuvien kustannusten perusteella. Perusmaksun hinnat määritetään kustannusmallinnuksella, jossa lasketaan kuinka paljon yksi liikennesuoriteyksikkö (bruttotonnikilometri) lisää radanpidon kustannuksia. Mallinuksissa ja hintojen määrittelyssä otetaan huomioon unionilainsäädännön vaatimusten mukaisesti rataverkon sähköistys ja vetokaluston käyttövoima. [Laskentamenetelmä on kuvattu Väyläviraston internet-sivuilla julkaistussa muistiossa. Sähköhäiriöiden suodatuslaitteistojen käytön lisähinnan määrittäminen on kuvattu aikataulukauden 2022 verkkoselostuksen joulukuun 2021 päivityksen liitteessä 5A.](#)

Perusmaksua peritään 1.1.2019 alkaen junaliikenteen lisäksi myös rautatieliikennepaikkojen välillä liikennöitävästä vaihtotyöliikenteestä.

Käyttöoikeuspalveluihin sisältyvän palvelupaikan ylläpitäjä on oikeutettu perimään raideliikennelain 133 §:n 3 momentin mukaisen korvauksen palvelupaikan ja radan käyttöoikeudesta palvelupaikoissa sekä niissä tarjottavista palveluista. Palvelupaikalle pääsyyn tarvittavan radan käyttöoikeus annetaan ratamaksun perusmaksun vastineena.

Rataverkon haltijan tarjoamien lisä- ja oheispalveluiden hinnoitteluun sovelletaan valtion maksuperustelain ja sen nojalla liikenne- ja viestintäministeriön antaman Väyläviraston maksuja koskevan asetuksen hinnoitteluperusteita. Palveluiden käytöstä laskutetaan kuukauden välein, ellei rataverkon käyttöso-
pimuksessa tai vuokrasopimuksessa ole muuta sovittu. Mahdollisen uuden maksullisen palvelun laskutus aloitetaan palvelun käyttöönottoajankohdasta tai palvelun muuttuessa maksulliseksi.

6.2 Maksujärjestelmä

Rataverkon haltijan vähimmäiskäyttöpalvelujen ja muiden palvelujen käytöstä perittävät maksut ilmoitetaan verkkoselostuksessa sen voimassaolokaudelle ja tarvittaessa erikseen ilmoitettavalle pidemmälle voimassaolokaudelle. Vähimmäiskäyttömahdollisuuksista perittävät maksut (perusmaksu) ilmoitetaan kolmen vuoden jaksolle, joista ensimmäinen on 1.1.2019–31.12.2021. Perusmaksun hintojen muutoksia voidaan tehdä erityisistä syistä ja niistä ilmoitetaan ennakkoon.

Rataverkon haltija ottaa käyttöön radanpidon kustannusmuutokset huomioon ottavan indeksitarkistusmenettelyn perusmaksun hintojen tarkistamiseksi kolmivuotisten hinnoittelujaksojen aikana (Tilastokeskuksen maarakennuskustannusindeksin osaindeksi "ratojen ylläpito"). Vuoden 2021 perusmaksut mää-
rättyvät vuoden 2018 pisteluvun (113,18) mukaan.

6.3 Maksujen suuruus

6.3.1 Ratamaksu

6.3.1.1 Ratamaksun perusmaksu

Perusmaksua peritään 1.1.2021–31.12.2021 taulukon 2 mukaisin hinnoin.

Taulukko 2. Perusmaksu

Sähkövetoinen liikenne	0,1452 senttiä/bruttotonnikilometri
Muu kuin sähkövetoinen liikenne	0,1296 senttiä/bruttotonnikilometri
Lisähinta sähköhäiriöiden suodatuslaitteistojen käytöstä	2795 euroa/sähkönsyöttöasema/kuukausi ⁵

Väyläviraston sähköhäiriöiden suodatuslaitteistojen käyttö on edellytys sähköhäiriöitä tuottavan Sr1- ja Sm2-kaluston liikennöinnille sähköistetyllä rataverkolla. Sähkönsyöttöasemien sähköhäiriöiden suodatuslaitteistot tulee olla käytössä, mikäli sähkönsyöttöaseman alueella liikennöidään Sr1- tai Sm2-kalustolla.

Väylävirasto ja VR ovat sopineet, että Rantaradalta on suljettu neljä suodatinta 27.8.2021 alkaen, eikä näiltä suodattimilta peritä sähköhäiriöiden suodatuslaitteistojen käytön lisähintaa. Lisähinta peritään rataverkon muilta sähkönsyöttöasemilta (3.11.2021 alkaen 87 sähkönsyöttöasemaa).

6.3.2 Muut rataverkon haltijan perimät maksut

6.3.2.1 Viestintäpalveluiden maksut

Rautateiden puheviestinnän hinnoittelussa noudatetaan [RAILI-palvelun käyttö-lupaehtoja](#) sekä [RAILI-palvelun hinnastoa](#).

6.3.2.2 Vaihdotyön liikenteenohjauksen maksut

Rataverkon haltijan tarjoama vaihtotyön liikenteenohjaus on maksullinen lisäpalvelu. Liikenteenohjauksen vaihtotyön ohjauspalvelun hinnoittelu perustuu rautatieliikenteen harjoittajien tarvitsemaan vaihtokulkuteiden määrään. Vaihtokulkuteiden tekemiseen on määritetty liikennepaikoittain liikenteenohjauksen käyttämä aika vaihtokulkutien tekemisen osalta. Suoritteiden määrän ja suoritekohtaisen ajan perusteella määritetään palvelulle hinta. Palvelun hintaa muodostettaessa huomioidaan 12 % lisä ns. joustovara, jonka johdosta ei tarvitse reaaliaikaista suoriteseurantaa ja palvelun tuottaja toteuttaa halutun palvelun.

⁵ Hinta voimassa 3.11.2021 alkaen. Hintaan lisätään kulloinkin voimassa oleva arvonlisävero.

Vaihtotyön liikenteenohjauksen hinnoitteluperuste aikataulukaudella 2021 on 70 €/tunti. Maksu perustuu liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Väyläviraston maksullisista suoritteista. Hinnan muodostuminen ja maksun suuruuden vahvistaminen on tarkemmin kuvattu liitteessä 5A.

Vaihtotyön liikenteenohjauksen maksua ei sovelleta rautatieliikennepaikkojen välillä tehtävän vaihtotyön liikenteenohjaukseen, joka kuuluu ratamaksun piiriin.

6.3.2.3 Ilmalan ratapihan käyttömaksu

Käyttömaksun vastineeksi rautatieyrityksillä on oikeus käyttää Ilmalassa sijaitsevan Helsingin varikon raiteita, niillä sijaitsevia jarrukoettelujärjestelmiä sekä käyttövalmiushuoltotasoja laitteineen (muun muassa 1500V syöttökukset ja 400V pistorasiakeskukset) ja siirtyä ratapihan palveluihin. Laitteiden tarkemmat sijainnit näkyvät raiteistokaaviossa sekä verkkoselostuksen liitteessä 3S. Käyttömaksu ei kata rautatieyrityksen liikkuvan kaluston huoltotoiminnassa tarvittavan veden, sähkön, öljyn, hiekan tai muun vastaavan hyödykkeen toimittamista taikka palveluiden käytössä syntyvän jätteen käsittelyä tai kuljettamista. Erillisiä käyttömaksuja voivat Ilmalan ratapihalla periä myös muut toimijat tuottamistaan palveluista, kuten sorvin ja huoltohallien käytöstä eikä niiden hinnoittelua ole kuvattu tässä (lisätietoja muun muassa VR Yhtymä Oy:n verkkoselostuksessa).

Palvelusta veloitettava maksu on kuvattu tämän luvun taulukossa 4. Käyttömaksua tarkastetaan samalla indeksikorotusmenettelyllä kuin ratamaksun perusmaksua. Vuosittaisten indeksitarkistusten lisäksi muita käyttömaksun muutoksia voidaan tehdä erityisistä syistä ja niistä ilmoitetaan ennakkoon, kuten ratamaksun perusmaksun osalta.

Saapuvien siirtoajojen määrä lasketaan rautatieyrityskohtaisesti rataverkon haltijan raportointijärjestelmän tietojen perusteella puolittamalla siirtoajojen määrä kaksinkertaisen laskuttamisen välttämiseksi (saapuvat sekä lähtevät siirrot). Laskutus tapahtuu kuukausittain edellisen kuukauden tietojen ollessa käytettävissä. Tässä tarkoitettu siirtoajo ei vastaa raideliikennelain mukaista siirtotyötä vaan on rautatieyrityksen itse tekemää kaluston siirtämistä junana tai vaihtotyönä Ilmalan ratapihalle esimerkiksi Helsingin päärautatieasemalta.

Taulukko 4. Ilmalan ratapihan käyttömaksu 1.1.2021 alkaen

Palvelu	Hinta
Ilmalan ratapihalle saapuminen*	16,00 euroa / siirtoajo
*Perustuu siirtoajolle myönnettyyn kapasiteettiin, jota ei ole peruttu	

Rataverkon haltija antaa tarvittaessa rautatieyritykselle tässä tarkoitettujen laitteiden ja rakenteiden käytön opastuksen ja mahdollisen ohjeistuksen. Saatuaan rautatieyritykseltä tiedon laitteita tai rakenteita koskevasta vahingosta tai vikaantumisesta, rataverkon haltija huolehtii siitä, että ne saatetaan ilman aiheetonta viivästystä käytön edellyttämään riittävän hyvään kuntoon.

Rautatieyrityksen on sitouduttava suunnittelemaan ja toteuttamaan laitteiden ja rakenteiden käytön siten, että työ- ja junaturvallisuutta koskevia sääntöjä ja määräyksiä noudatetaan. Rautatieyrityksen on sitouduttava antamaan riittävä käyttökoulutus kaikille niille henkilöille, jotka sen puolesta tai lukuun käyttävät näitä laitteita tai rakenteita. Rautatieyrityksen on valvottava, että sen oma tai sen puolesta tai lukuun toimiva muu henkilöstö käyttää laitteita ja rakenteita huolellisesti ja niiden käyttöä koskevan mahdollisen ohjeistuksen ja käytön opastuksen mukaisesti ja että laitteet ja rakenteet eivät käytöstä johtuvista syistä vahingoitu tai vikaannu.

6.3.2.4 Rataverkon raakapuun kuormauspaikkojen varastointialueiden käyttö

Pääsy kappaleessa 5.3.1.2 kuvatuille rataverkon raakapuun kuormauspaikoille sisältyy ratamaksun perusmaksuun. Kuormauspaikoilla olevien varastointialueiden hinnoittelu perustuu aluevuokraan, joka on valtakunnallisesti yhtenevä. Aluevuokra ajalla 1.1.2019–31.12.2021 on 38 snt/m²/vuosi. Poikkeuksena tästä on Kemijärvellä Patokankaan kuormauspaikka, jonka varastointikentän aluevuokra on 60 snt/m²/vuosi.

6.3.2.5 Matkustaja-asemien tilojen vuokraus

Rataverkon haltijan matkustaja-asemien vuokrahinnat on esitetty liitteessä 3Q.

6.3.2.6 Ratatekninen oppimiskeskus

[Ratateknisen oppimiskeskuksen tilojen vuokrahinnasto on esitetty Väyläviraston Internet-sivuilla.](#)

6.4 Taloudelliset sanktiot ja kannustimet

Luvussa 6.5 kuvatun suorituskannustinjärjestelmän lisäksi rataverkon haltija ei ole asettanut erillisiä rataverkon käyttöön liittyviä kannustin- tai sanktiomaksuja.

6.5 Suorituskannustinjärjestelmä

Raideliikennelain 130 §:n mukaan rataverkon tehokkaan käytön ja rautatieliikenteen täsmällisyyden edistämiseksi sekä rautatieliikenteestä ja radanpidosta aiheutuvien rataverkon käytettävyyshäiriöiden vähentämiseksi rautatieliikenteen harjoittajia ja rataverkon haltijaa kannustetaan rajoittamaan niiden toiminnasta aiheutuvia häiriöitä ja parantamaan rataverkon käytön tehokkuutta suorituskannustinjärjestelmällä. Järjestelmän on oltava tasapuolinen, syrjimätön ja suhteellisuusperiaatteen mukainen.

Rautatieliikenteen harjoittajan on maksettava rataverkon haltijalle korvaus, jos rautatieliikenteen harjoittajan harjoittama liikenne poikkeaa rautatieliikenteen harjoittajasta johtuvasta syystä oleellisesti sille myönnetystä ratakapasiteetista. Rataverkon haltijan on maksettava rautatieliikenteen harjoittajalle korvaus, jos rataverkon käytettävyyttä poikkeaa rataverkon haltijasta johtuvien liikenteen häiriöiden vuoksi oleellisesti rautatieliikenteen harjoittajalle myön-

netystä ratakapasiteetista ja siitä aiheutuu haittaa rautatiejärjestelmän toimivuudelle.

Suorituskannustinjärjestelmää sovelletaan rautatieyritysten harjoittamaan junaliikenteeseen ja rautatieliikennepaikkojen välillä tehtävään vaihtotyöliikenteeseen. Suorituskannustinjärjestelmän mukaiset korvaukset ja niiden perusteet on kuvattu verkkoselostuksen liitteessä 6A.

Suorituskannustinjärjestelmä perustuu rautatieliikenteen myöhästymisille tehtäviin häiriökirjauksiin. Häiriökirjaukset tehdään kulloinkin voimassa olevan [rautatieliikenteen häiriökirjausten syykoodiston](#) mukaisesti. Syykoodistoa voidaan päivittää aikataulukauden aikana, mikä vaikuttaa myös suorituskannustinjärjestelmään. Syykoodiston mahdolliset muutokset valmistellaan yhteistyössä rautatieyritysten kanssa.

Mahdolliset täsmällisyysseurantaan käytettävät seuranta-aseمامuutokset valmistellaan yhteistyössä rautatieyritysten kanssa.

Suorituskannustinjärjestelmän toteuma käsitellään rataverkon käyttösopimuksen seurantakokouksien yhteydessä tai muulla rataverkon käyttösopimuksessa sovitulla tavalla. Väylävirasto arvioi suorituskannustinjärjestelmän toimivuutta aikataulukauden aikana.

Suorituskannustinjärjestelmä ei ota kantaa vahingonkorvauslainsäädännön soveltamiseen osapuolten välillä.

Rautatieliikenteen harjoittajat sopivat keskenään toisilleen aiheuttamiensa häiriöiden korvauksista.

Jos rautatieliikenteen harjoittaja ja rataverkon haltija ovat eri mieltä suorituskannustinjärjestelmään liittyvässä asiassa, niiden on raideliikennelain 130§ mukaisesti pyydettävä sääntelyelimen ratkaisua asiaan. Sääntelyelimen on tehtävä päätös kymmenen työpäivän kuluessa siitä, kun rautatieyritys tai rataverkon haltija on toimittanut kaikki asiaa koskevat asiakirjat sääntelyelimelle.

6.6 Maksujen muutokset

[Ratamaksun tulevista muutoksista ilmoitetaan rataverkon haltijan verkkoselostuksessa ja Internet-sivuilla](#). Ratamaksun muutokset voivat koskea perusmaksun hintoja ja niihin määritettäviä ohjaavia porrastuksia, käyttöoikeus-, lisä- ja oheispalveluille määritettäviä hintoja ja lisämaksujen käyttöönottoa.

Ratamaksun perusmaksun hinnat ilmoitetaan kolmen vuoden jaksoille, joista ensimmäinen on 1.1.2019–31.12.2021. Hinnat perustuvat kustannusmallinnukseen ja radanpidon kustannusmuutokset huomioon ottavaan indeksitarkistukseen. Muita perusmaksun hintojen muutoksia voidaan tehdä erityisistä syistä ja niistä ilmoitetaan ennakkoon.

6.7 Maksujen periminen

Ratamaksu suoritetaan rataverkon haltijalle jälkikäteen laskituksen mukaisesti kalenterikuukausittain toteutuneiden suoritteiden perusteella. Liikennesuoritteet määräytyvät rataverkon haltijan raportointijärjestelmän kerättyjen tietojen mukaan. Tiedot koostuvat operatiivisiin järjestelmiin tallentuneista kapasiteettivarauksista, junan kokoonpanosanomista sekä junan painotiedoista esimerkiksi. Jokainen toimija on veloitettu tuottamaan nämä tiedot rataverkon haltijalle ja huolehtimaan tietojen oikeellisuudesta.

Ratajohtoverkon siirtomaksuhinnasto 1.1.2021 alkaen

Hinnat tarkentuvat vielä ennen aikataulukauden 2021 alkua

Sähköhäiriöiden suodatuslaitteistojen käytön maksuosuus on poistettu siirtomaksuhinnastosta ja siirretty osaksi vähimmäiskäyttömahdollisuuksia 3.11.2021 alkaen.

Siirtomaksu veloitetaan kuukausittain

	Perusmaksu/vetoyksikkö		Suurjänniteverkkojen siirtomaksu		Ratajohtoverkon häviöenergiamaksu
	Mittaroidut	Mittaroimattomat	Talvikausi *)	Muu aika	
Hinnasto	$v = 39 \text{ €/kk}$	$w = 39 \text{ €/kk}$	$x = 14 \text{ €/MWh}$ $x = 10,30 \text{ €/MWh}^2$	$y = 10 \text{ €/MWh}$ $y = 5,96 \text{ €/MWh}^2$	$z = 48 \text{ €/MWh}$

*) Talvikausi on joului-, tammi- ja helmikuu

¹ Hinta voimassa 1.1.2021–2.11.2021

² Hinta voimassa 3.11.2021–31.12.2021

Suurjänniteverkkojen siirtomaksuun ja ratajohtoverkon häviöenergiamaksuun lisätään kulloinkin voimassa oleva arvonnalisävero.

Rautatieliikenteen harjoittajan siirtohinnan muodostuminen

	Perusmaksu				Suurjänniteverkkojen siirtomaksu			Häviöenergiamaksu	
	Mittaroidut Yksiköt		Mittaroimattomat Yksiköt		Kulutus	Talvi	Muu aika	Häviöt	
	kpl	€/kk	Kpl	€/kk	MWh/kk	€/kk	€/kk	MWh/kk	€/kk
Rautatieliikenteen harjoittaja 1	a kpl	$a*v \text{ €}$	b kpl	$b*w \text{ €}$	m MWh	$m*x \text{ €}$	$m*y \text{ €}$	n MWh	$n*z \text{ €}$

Siirtomaksu muodostuu vetoyksikkökohtaisesta perusmaksusta, keskimääräisestä talvikauden/muun ajan suurjänniteverkkojen siirtomaksusta ja ratajohtoverkon häviökustannuksista.

- Vetoyksikkökohtainen perusmaksu määräytyy sähkönhankintaan tarvittavista mittaus- ja raportointipalveluista. Perusmaksu lasketaan liikenteenharjoittajan sähkövetoyksikköjen arvioidun kokonaismäärän mukaan. Perusmaksu saattaa muuttua Erex-järjestelmään kuuluvien vetoyksiköiden määrän muuttuessa.
- Suurjänniteverkkojen siirtomaksu määräytyy kantaverkon ja suurjännitejakeluverkkojen siirtokustannusten mukaan. Koko rataverkolla käytetään keskimääräistä siirtomaksua. Talvikaudelle on määriteltävä oma hintansa, koska myös suurjänniteverkot veloittavat talvella suurempaa siirtomaksua.
- Ratajohtoverkon häviöt saadaan, kun syöttöasemien nettokulutuksesta vähennetään yksittäisten kulutuskohteiden nettokulutus. Häviöenergi-

kustannus muodostuu rataverkon haltijan hankkiman todellisen 2021 toteutuneen sähköenergian hinnan mukaisesti. Siirtomaksuhinnaston hinta on arvio vuoden 2021 keskihinnasta.